18 מרץ 1979
יידישע צייטונג
(תל אביב)

216

ליטעראַטור און קונסט

פּרעמיער לוי אשכול ז״ל

(צו זיין צענטן יאָרצייט)

פון מרדכי האַמפּעל

דער לעבנסוועג פון לוי אשכול אלס מנהיג איז געווען אַ פּראַקטפולער אויף אַלע געביטן, זינט זיין עליה קיין ארץ־ישראל אין יאָר 1914.

ער איז געווען אַ ליבלעכער „עמך־"־מענטש, זיך נישט געגרויסט, פול מיט הומאָר און האָט ליב געהאַט די יידישע שפּראַך, באַנוצנדיק זיך אין דער עפנטלעכקייט אפילו אין כנסת, מיט פיינע פאָלקס־ווערטלעך אין אַ געשמאַקן און מתיקותדיקן מאַמע־לשון, וואָס ער האָט אין זיך איינגעזאַפּט אין די קינדער־יאָרן אינעם הויז פון זיינע עלטערן.

לוי אשכול (זיין פריערדיקער פאַמיליע־נאָמען פון דער היים: שקאָלניק) איז געבוירן געוואָרן אין שטעטל אָראַטאָוו (רוסלאַנד, קיעווער גובערניע) אין יאָר 1895. זיין פאָטער, אַן אָפּשטאַמיקער פון אַ רביישער משפּחה, איז געווען אַ למדן, באַקאַנט מיט זיין בקיאות אין יידישע לימודים.

פון אים האָט דער קליינער לייבל געלערנט דעת וחכמה און אויך ווירטשאַפט־ענינים, ווייל זיין פאָטער איז געווען אַ גענייטער סוחר, אַ פּ ר אַ ק ט י ש ע ר מסחר־מענטש. אויך אשכולס באָבע איז געווען אַ גרויסע סוחרטע מיט אַלצדינג פון וואָס מען האָט זיך געקענט מפרנס זיין, אפילו מיט ערענדע פון גיטער ביי גויישע בעלי־נחלאות.

פון פאָטער און פון דער באָבע האָט אשכול געירשנט די אייגנשאַפטן פון מסחר. דערנאָך, אין ארץ־ישראל, האָט ער זיך פאַרנומען מיט עקאָנאָמיע־אָנגעלעגנהייטן.

ווען ער איז עלטער געוואָרן — פאַרלאָזט דעם פאָטערס־שטוב און איז אַוועק קיין ווילנע, ווו ער האָט געלערנט אין דער דאָרטיקער גימנאַזיע.

נאָך אין זיינע יוגנט־יאָרן ווערט ער פאַרכאַפּט פון ציוניזם און טרעט אַריין אין די „צעירי־ציון". ער האָט זיך נישט באַגנוגנט בלויז מיט „שיינרעדעריי" וועגן עליה קיין ארץ־ישראל, נאָר אַליין פאַרווירקלעכט זיין ציוניסטישן אידעאַל.

ערב דעם אויסברוך פון ערשטן וועלטקריג איז אשכול עולה געווען קיין ארץ־ישראל מיט די לעצטע חלוצים פון דער צווייטער עליה, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן אין 1904 און געדויערט ביז 1914.

דער רוב פון די עולים זענען געווען יוגנטלעכע פון רוסלאַנד, וועלכע האָבן געלייגט אין א״י די יסודות פון דער אַרבעטער־קאָלאָניזאַציע, ווי דגניה, כנרת, מרחביה, בן־שמן אאז״וו.

די דאָזיקע חלוצים — אשכול בתוכם, — האָבן אַדורכגעמאַכט אַלע פּיאָנערישע אַרבעטן: קאָלאָניזאַציע, שמירה, כיבוש־עבודה (אַרבעטס־אייננעמונג) אין די יידישע קאָלאָניעס, וואָס האָבן באַשעפטיקט אַראַבישע אַרבעטער אין זייערע פּרדסים און אייל־בירטן־גאָרטנס.

אין 1918 איז אשכול פרייוויליק אַריינגעטרעטן אין „גדוד עברי" (יידישער לעגיאָן), נישט אַכטנדיק דערויף, וואָס זיין פּאַרטיי „הפועל הצעיר" איז געווען קעגן יעטוועדער מיליטערישער באַוואָפענונג, צוליב פּאַציפיסטישע און הומאַניטאַרע אַנשויאונגען.

נאָך צוויי יאָר אין „גדוד עברי" איז אשכול געווען צווישן די גרינדערס פון דער קבוצה „דגניה ב׳" אין עמק־הירדן. די קבוצה איז היינט־צו־טאָג צווישן די בליענדיקסטע קיבוצים אין לאַנד.

אַזוי ווי אשכול האָט זיך אויסגעצייכנט מיט זיינע ווירטשאַפט־מעלות און מיט זיין אונטערנעמערישן גייסט, האָבן אינסטאַנצן אים „אויסגעבאָרגט" פון דער קבוצה צו פאַרשידענע מיסיעס אין לאַנד און אין חוץ־לאַרץ. ער איז געווען צווישן די מיסדים פון „הסתדרות העובדים" אין יאָר 1920 און פון אירע אַקטיווע טוערס.

אין די יאָרן 1940 — 1963 — געווען דער אַפּירער פון „התישבות" ביי דער „סוכנות יהודית" (די אָפיציעלע פאַרשטייערשאַפט פון יידישן ישוב אין א״י בעת דער ענגלישער הערשאַפט). אשכול איז געווען דער פינאַנס־לייטער פון דער „סוכנות יהודית".

בקשר מיט זיינע פאַראַנטוואָרטלעכע אַמטן האָט ער אויסגעשפּרייט אַ גרויסע נעץ פון לאַנדווירטשאַפטלעכע ישובים, איבערפירט נייע עולים פון די „מעברות" (איבערגאַנגס־לאַגערן), אויפגעשטעלט פאַר זיי טויזנטער וווינונגס־איינהייטן און שיכונים, און זיי קאָלאָניזירט.

ער האָט פאַרשטאַרקט די אינדוסטריע און מלאכה־צווייגן, רעאַליזירט די וואַסער־אונטערנעמונג און די נאַטור־ריכטימער, פאַרגרעסערט די עלעקטריע־סטאַציעס, דעם האַנדלס־פּלאַץ, עקספּאָרט און נאָך אַנדערע וויכטיקע אונטערנעמונגען.

אין 1963, ווען בן־גוריון האָט דעמיסיאָנירט אַלס ראש־ממשלה און שר־בטחון, האָט אשכול איבערגענומען זיינע אחריותפולע אַמטן, כאָטש ער האָט זיך נישט געריסן צו הערשאַפט.

ערב „מלחמת ששת הימים" (מאַי 1967) האָט מען אים אויפגעצוואונגען אָפּזאָגן זיך אַלס שר־בטחון און אויף זיין אָרט איז נאָמינירט געוואָרן משה דיין. דאָס האָט אשכולן שטאַרק קאָמפּראָמיטירט, געזען אַ באַליידיקונג און גרינגשעצונג כלפּי אים און אַ סך האָבן באַמערקט אין דעם טאַט אַן עסטעטישן דעפעקט און בזיון.

אשכול האָט געוואָלט אויסמיידן די „זעקס־טאָגיקע מלחמה", ער האָט זיך לענגסט איבערגעלייגט און זיך געראַנגלט מיט ספקות צי ער זאָל פירן די מלחמה, אָדער נישט. צוליב דער צווייפלדיקייט האָט מען אים פאַרשריגן ווי אַ פחדן און אַ נישט דעצידירטן ראש־ממשלה.

צום זכות פון אשכולן אַל געזאָגט ווערן, אַז ער האָט באַשלאָסן אויפצוברענגען קיין ישראל די ביינער פון זשאַבאָטינסקי (געשטאָרבן אין ניו־יאָרק, 1940), וועלכער האָט בפירוש באַפוילן אין זיין צוואה, אַז מען זאָל איבערפירן זיין קערפּער אין יידישן לאַנד, ווען מ׳וועט דערגיין צו מלוכהשער זעלבשטענדיקייט, אָבער מיט דער אויסדריקלעכער פאַראָרדנונג פון דער יידישער רעגירונג. וואָס וועט זיין פריער צי שפּעטער.

אַזוי איז עס טאַקע געווען. צו זשאַבאָטינסקיס 25־סטן יאָרצייט (1965) האָט מען זיינע ביינער און פון זיין פרוי, יאָהאַנאַ, געבראַכט צו קבורה אויפן הר־הרצל.

אשכול איז אומגעריכט געשטאָרבן דעם 28־סטן פעברואַר, 1969. אויף זיין אָרט איז געקומען גאָלדע מאיר, וואָס איז פאַראַיאָרן אַוועק אין דער אייביקייט.

כבוד און תהילה דעם אָנדענק פון לוי אשכול וועמענס אויפטוען פאַרן לאַנד זענען ערשט־ראַנגיקע!

כיכנות לקטעי עתונות
הרברט סמואל 4
ת.ד. 724 טלפון 227513
ירושלים
18 מרץ 1979
המשמר

פינת הרדיו והטלוויזיה

מאת דורית גפן

מן המיקרן

העדנה המאוחרת של אשכול

הנהג היהודי שאין מדברים סרה במת, נשמר אצלנו בדרך־כלל אפילו בהפרזה — ראה הספדים מדברי הלל שמשמיעים על אנשים שהלכו לעולמם. חבל רק שאין מדקדקין אצלנו בכבודו של החי, ולעתים קרובות אף עושים את ההיפך הגמור מכך. גורלו של פוליטיקאי נדון מלכתחילה ליריביות, לתחרויות ולהשמצות — וזוהי דרכה של הפוליטיקה. אך הכל מודים, כי ראש הממשלה לוי אשכול ספג מכל מעבר, ובתקופת חייו האחרונה, למעשה מאז נתמנה לראש ממשלה, היה נתון כמעט לרדיפה מצד אלה אשר זמן קצר קודם־לכן היו חבריו למפלגה.

העול שגרם לו בן־גוריון ידוע היטב, אך תלמידיו של בן־גוריון לא פיגרו אחריו ובצורה מתחכמת ומתחכמת נאבקו בו קשות.

יש הטוענים היום, כי הם מתגעגעים לאותו גמגום אומלל של אשכול ערב מלחמת־ששת־הימים, אשר בעטיו נכפה עליו לקבל את משה דיין כשר בטחון. סביר להניח, כי גם אלמלא אותו גמגום היו „מלבישים עליו" את דיין.

בתוכנית שהופקה על־ידי יהודה קורן במלאת עשר שנים למותו של אשכול ואשר הונחתה על־ידי העיתונאי והסופר עמוס אילון נעשה נסיון להעריך מחדש את אישיותו של לוי אשכול כראש ממשלה ובמיוחד את העול שנגרם לו. אפשר לומר, כי מבין ראשי הממשלה שבאו אחריו היה אשכול הגדיב מכולם מבחינת הנכונות לוותר על השטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים — תמורת שלום. המשתתפים בתוכנית — ח"כ אבא אבן, ח"כ גד יעקובי, ח"כ יוסי שריד וחיים הרצוג — איפיינו בדבריהם את תכונותיו וכשרונותיו של אשכול. לא נוח במיוחד היה, כמובן, מצבם של יעקובי והרצוג, אשר היו כשעתו במחנה רפ"י, שהיה אחראי במידה גדולה ביותר להתקפות הקשות על אשכול.

המישדר כולו היה מעניין, דווקא באותם סיפורים על אשכול, שהבליטו שוב את אופיו, פשטותו וצניעותו, אך לא פחות מכך את היותו איש המעשה.

הביקור

מערכת החדשות של הטלוויזיה התארגנה פעם נוספת לסיקור מבצע חדשות ראשון במעלה — ביקורו של הנשיא קארטר בישראל. צופי הטלוויזיה יכלו להיות שותפים פאסיביים בחלק מן האירועים המרכזיים של הביקור, כמו הישיבה החגיגית של מליאת הכנסת ונאומי קארטר, בגין ופרס, טקס הגעתו של הנשיא וטקס הפרידה וכן הארוחה החגיגית שערך הנשיא נבון לכבוד עמיתו האמריקני — כל אלה בשידורים חיים, בצד מהדורות מורחבות על השיחות עצמן ומהלכיהן וכמובן פרשנויות ותגובות.